

Міністерство освіти і науки
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка
Природничий факультет
Кафедра географії та методики її викладання

Дипломна робота
магістра

з теми «**ТЕРИТОРІАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ СУСПІЛЬНО-
ТЕРИТОРІАЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ МІСТА ХМІЛЬНИКА ТА
ОСНОВНІ ШЛЯХИ ЇЇ ВДОСКОНАЛЕННЯ**»

Виконала: студентка 2-го курсу,
групи Геоб-М17
Спеціальності 014 Середня освіта
(Географія)
за освітньою програмою
Географія
**Висоцька Наталія
Вікторівна**

Керівник:
Рибак І. П., кандидат
географічних наук, доцент

Рецензент:
Лісовський А. С., к. г. н. , асистент

Кам'янець-Подільський – 2018 року

ЗМІСТ

ВСТУП	1
РОЗДІЛ 1	
ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ПОЛОЖЕННЯ В ДОСЛІДЖЕННІ СУСПІЛЬНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ	3
1.1. Понятійна сутність суспільно-територіального комплексу та його висвітлення у (вітчизняній та зарубіжній) літературі.	3
1.2. Підходи та принципи щодо систематизації суспільно-територіального комплексу.	8
1.3. Методика вивчення міського суспільно-територіального комплексу (на прикладі міста)12
РОЗДІЛ 2	
ПРИРОДНО-ГЕОГРАФІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ УМОВИ І ФАКТОРИ, ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ НА ФУНКЦІОНУВАННЯ ДОСЛІДЖУВАНОВОГО СТК	22
2.1. Аналіз природно-географічних чинників, що зумовили формування даного комплексу22
2.2. Характеристика соціально-економічних чинників, що впливають на становлення СТК міста.27
РОЗДІЛ 3	
ПРОСТОРОВА ОРГАНІЗАЦІЯ СУСПІЛЬНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ м. ХМІЛЬНИК32
3.1. Виробничо-господарська структура досліджуваного комплексу32
3.2. Невиробнича сфера діяльності у складі міського господарства41
3.3. Організаційно-управлінські аспекти функціонування міста46
3.4. Перспективи розвитку суспільно-територіального комплексу м. Хмільник.52
ВИСНОВКИ59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ61

ВСТУП

У складі суспільно-географічних наук найбільш затребуваною у наш час є соціально-економічна географія. Нині її теоретико-методологічний потенціал складає низка основоположних праць таких науковців як Паламарчук М.М., Балабанов Г. В., Ігнатенко М.К., Нагірна В.П., Жупанський Я.І., Пістун М.Д. та інші.

Суспільна географія (за Пістуном М.Д.) визначається як наука про територіальну організацію і комплексно-пропорційний розвиток матеріально-речовинних і духовних компонентів діяльності людини.

Як загальну назву для складних і глибоко інтегрованих просторових формувань у соціально-економічній географії можна використати поняття «суспільно-територіальний комплекс» (СТК). Кожен такий СТК об'єднує селітебні, виробничі, транспортні, рекреаційні та інші компоненти, співвідношення яких формує загалом відповідну інтегральну структуру такого утворення.

Відтак, **актуальність** обраної теми дослідження полягає саме у вивченні та аналізі конкретного СТК (у нашому випадку – міста Хмільника), а **основною метою** цієї роботи є всебічне вивчення окремих складових даного комплексу (тобто відповідних підкомплексів) – соціального, виробничого, інфраструктурного, організаційно-управлінського тощо.

Отож, **об'єктом** дослідження виступає суспільно-територіальний комплекс міста Хмільника, а **предметом** – власне природно-географічні та соціально-економічні умови і фактори, які впливають на даний комплекс, а також його структура і просторова організація.

Для досягнення поставленої мети були окреслені наступні **завдання**:

- визначити сутність суспільно-територіального комплексу;
- сформувати підходи та принципи до його вивчення;
- обґрунтувати методи та запропонувати методіку дослідження;

- передбачити перспективні тенденції у розвитку й функціонуванні СТК міста Хмільник.

При вивченні теми дослідження були використані як загальнонаукові так і конкретно наукові методи: до числа перших ми включили, зокрема, спостереження, аналогії, порівняльний, описовий, аналізу і синтезу, індукції і дедукції, системного моделювання; натомість, до других потрапили картографічний, балансовий, статистичний, систематизації, енерговиробничих циклів.

Результати, отримані в процесі написання даної роботи мають достовірну сутність, а тому й можуть бути використаними у подальшому на уроках географії у школі, позаурочних заходах, такі як: спеціалізовані гуртки, позакласні додаткові заняття, як навчальний матеріал.

ВИСНОВКИ

У ході вивчення мною обраної теми дослідження буди підведені наступні підсумки.

Суспільно-територіальний комплекс міста Хмільника складає виробничо-господарська структура та невиробнича сфера діяльності господарства. Виробничо-господарська структура представлена такими галузями як: легка, харчова, будівельна, лісова та деревообробна, машинобудівна та переробна промисловість. Невиробничу сферу діяльності господарства складають: торгівля і громадське харчування, транспорт і зв'язок, житлово-комунальне господарство, охорона здоров'я, народна освіта, рекреаційне обслуговування, культура, мистецтво, спорт та інше.

У ході виконання роботи було досягнуто мету досліджуваної теми та виконанні поставлені завдання:

1. Визначено сутність суспільно-територіального комплексу;

Суспільно-територіальний комплекс є найбільш інтегрований об'єкт дослідження. Він включає всі компоненти від природної основи до управління демографічними, виробничими, соціальними, інституційними процесами, що відбуваються в межах певної територіальної спільності. За своїм змістом це поєднання виступає певною територіальною частиною суспільства. Вона розвивається і функціонує в конкретних природно-географічних умовах і являє собою єдність зумовлену дією суспільних закономірностей.

2. Сформовано підходи та принципи до його вивчення, а саме що СТК міста в структурному плані включає сукупність сфер, які його складають. Таким компонентами є природний комплекс, який у процесі формування міста перетворюється у антропогенний з усіма видами техногенного впливу. Цей комплекс виступає природною базою для розвитку всіх інших компонентів СТК міста та формується під дією природно-географічних чинників. Також на становлення та розвиток СТК міста впливають

соціально-економічні чинники: адміністративно-територіальний статус, населення, трудові ресурси, соціальна інфраструктура, транспорт, науково-технічний прогрес.

3. Обґрунтовано методи дослідження СТК м. Хмільник.

– застосовано науково-методичних принципів вивчення СТК міста як складної системи;

– виявлено та проведено аналіз чинників, які впливають на формування і функціонування міста Хмільника.

– вивчено структуру основних підкомплексів міста;

4. Виявлено основні форми територіальної організації СТК міста Хмільник і розроблено основні напрями її вдосконалення в умовах сучасних соціально-економічних змін.

Логіка та послідовність етапів дослідження обумовлює характер та зміст досліджуваної теми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеев А.И. Жизнь населения как предмет социальной географии //Вопросы географии. М.Мысль – 1984. – 122/123. – С. 77–85.
2. Алексеев А. И. К вопросу о содержании понятия территориальной организации социальной сферы //Методологические проблемы развития экономической и социальной географии. Сборник материалов методического семинара – М.: МГУ – 1993. – С. 58–66.
3. Алехин А.Б. Прогнозирование и оптимизация экономико-экологических систем. – К.: Наукова думка, 1993. – 150 с.
4. Анохин А.А. Региональные проблемы социального развития. Л.: ЛГУ, 1986. – 160 с.
5. Брич В.Я. Трудові ресурси і ринок послуг //Мат. третьої звіт. наук.конф. – Тернопіль: ТДПІ, 1993. – С. 34–40.
6. Волин В.Я., Степанов М.Н. Географические исследования для целей экономического и социального планирования //Итоги науки и техники. География СССР. Т.16. – 1990. – С. 207.
7. Гнатишин І.М. Регіон як територіальна система в світогосподарських зв'язках країни: Дис... канд. екон. наук за спеціальністю 08.10.02; 08.05. 03.– Чернівці: Чернівецький ун-т ім. Ю. Федьковича, 1995.
8. Голіков А.П., Олійник Я.Б., Степаненко А.В. Вступ до економічної і соціальної географії. – К.: Либідь, 1996. – 320 с.
9. Голіков А.П., Черномаз П.О. До питання вивчення економічного простору //Економічна та соціальна географія. – К.: Заповіт. – 1995. – С. 39–41.
10. Доценко А.І. Регіональне розселення проблеми та перспективи. – К.: Наукова думка, 1994. – 196 с.
11. Дмитриевский Ю.Д. Экономические аспекты систем расселения (методологический и типологический подход) //Известия ВГО, 1992. – №4. – С. 354-358.

12. Экономико-географический комплекс крупного города (на примере г. Киева)/ Авт. кол.:Н.Д. Пистун (рук) и др. – К.: Выща школа, 1989. – 135 с.
13. Заставецька О.В. Роль соціально-економічного потенціалу у формуванні територіальних соціально-економічних комплексів в сучасних умовах //Мат. третьої звіт. наук. конф... – Тернопіль: ТДПІ,1993. – С. 68–73.
14. Заставецька О.В., Заставецький Б.І., Ткач Д.В. Географія Тернопільської області: Навчальний посібник для учнів 8-9 класів. – Тернопіль, 1994. — 88 с.
15. Заставний Ф.Д. Географія України (у двох книгах). – Львів: Світ, 1994. – 472 с.
16. Иваничка К. Социально-экономическая география. – М.: Прогрес, 1987. – 390 с.
17. Калмуцкая Э.И. География потребления: теория, методы, практика. – Черновцы:Черн.ун-т.,1993. – 235 с.
18. Калмуцкая Э.И. Комплексный подход к изучению влияния природного фактора на географию потребления //Территориальная организация общества и проблемы межнациональных отношений. – Л.: Наука,1990. – С. 62–63.
19. Кістанов В.В. Територіальна організація виробництва //Географічна енциклопедія України. – К.: "Українська енциклопедія" ім. М.П.Бажана,1993. – Т.3. – С. 278.
20. Ковтонюк М.О. Населення і трудовий потенціал України: Навчальний посібник. – Тернопіль: ТАНГ, 1997. – 196 с.
21. Куценко В.И. Сфера воспроизводства здоровья населения (социально-экономический и региональный аспект). – К.: Наукова думка, 1994. – 222 с.
22. Лавров С.Б. Интеграционные процессы в географии: Современная география. – Л.: Наука, 1984. – С. 28 - 41.

23. Лебідь Н.П. Соціально-екологічні аспекти розвитку території (суспільно-географічне дослідження на прикладі України): Автореф.дис... канд.геогр. наук: 11.00.02./НАН України. – К., 1995. – 23 с.

24. Лебідь Н.П. Географічний підхід до проблем розвитку території //Український географічний журнал. – 1993. – №2. – С. 8-13.

25. Лебидь Н.П. Интегральный потенциал территории и проблемы ее социально-экономического развития //Методологические проблемы современной географии. – К.: Наукова думка. – 1992. – С.154-160.

26. Лебідь Н.П. Регіональні проблеми умов та якості життя України //Тези доп. 1 Всеукраїнського семінару по географії населення."Сучасні проблеми географії населення в Україні". – Луцьк: ЛДПІ. – 1993. – С. 27-31.

27. Луцишин П.В. Територіальна організація обласного суспільно-територіального комплексу (на прикладі Волинської області): Автореф. дис... д-ра геогр. наук: 11.00.02 – Київ: КДУ, 1997.

28. Мальський М.З. Еколого-економічні основи розвитку територіальних господарських систем (теоретико-методологічні аспекти): Автореф. дис... д-ра екон. наук: 08. 10. 02. /НАН України, ін-т регіональних досліджень. – Львів, 1995. – 49с.

29. Методологічні проблеми сучасної географії: Зб. наук. пр. – К.: Наукова думка, 1993. – 155 с.

30. А.М. Паламарчук. Общественно-территориальные системы (логико-математическое моделирование). – К.: Наукова думка, 1992– 272 с.

31. Підходи до концепції стійкого розвитку та її інтерпретації стосовно України /В.В.Волошин, І.О. Горленко, В.П. Кухар, Л.Г. Руденко та ін.//Український географічний журнал. 1995. – №3. – С. 3-10.

32. Пістун М.Д. Основи теорії суспільної географії: Навчальний посібник. – К.: Вища школа, 1994. – С. 28.

33. Пістун М.Д. Основи теорії суспільної географії. – К.: Вища школа, 1996. – 230 с.

34. Пітюренко Ю.І. Розвиток міст і міське розселення в Українській РСР . – К.: Наукова думка, 1972.

35. Руденко Л.Г. Напрями географічних досліджень в Україні у сучасних умовах //Український географічний журнал. – 1995. – №1– 2. – С. 7-12.

36. Руденко Л.Г., Фащевський М.І. Географічне середовище і безпека життєдіяльності людей //Український географічний журнал. – 1994. – №3. – С. 59-64.

37. Садовник О.П. Екологічні умови формування системи життєдіяльності населення в обласному суспільно-територіальному комплексі //Тези доп. наук.-прак.конф. – Ніжин: НПП, 1995. – С. 34-35.

38. Садовник О.П. Територіальна організація життєдіяльності населення // Регіональні аспекти розміщення продуктивних сил України. Зб. наук. праць. – Тернопіль, ТАНГ, 1997. – С. 101-106.

39. Садовник О.П., Кузь С.Р. Питання соціально-економічного та екологічного прогнозу розвитку приміського району //Соціально-економічні та екологічні проблеми розвитку адміністративних районів: Наук.доп.наук.-прак.конф.,17-18 квітня 1997. – Львів: ІРД НАН Укр.,1997. – Т.2. – С.145-149.

40. Свинко Й.М. Тернопільська область//Географічна енциклопедія України. – К.: "Українська енциклопедія" ім. М.П. Бажана,1993. – Т.3. – С. 284-286.

41. Статистика: Підручник для вузів /За ред. А.В.Головача, А.М.Єріної, О.В.Козирева. – К.: Вища школа, 1993. – 624 с.

42. Степаненко А.В. Социально-экономическое развитие городов: проблемы комплексности и сбалансированности (общественно-географическое исследование на примере Укр. СССР): Дис... д-ра геогр. наук за спеціальністю 11.00.02.– К.: АН УССР. Ин-т геофизики им. С.И. Суботина, 1990.

43. Топчиев А.Г. Пространственная организация географических комплексов и систем. – К.: Вища школа, 1988. – 187с.

44. Україна. Соціальна сфера у перехідний період /Аналіз світового банку. – К.: Основи, 1994. – 75 с.
45. Україна та її регіони (економічний огляд) /Управління з питань економіки, Адміністрація Президента України. – К. Спец. випуск. – №1. – 1995. – 57 с.
46. Україна у цифрах у 1996 році: Корот. стат. довід./Мін. статистики України – К.: Наукова думка,1997. – 176 с.
47. Фащевський М.І. Географія населення в системі географічних наук //Український географічний журнал. – 1995. – №1-2. – С. 12-17.
48. Фащевський М.І. Територіальна організація життєдіяльності населення (методологія та науково-методичні основи суспільно-географічного дослід-ження): Автореф. дис... д-ра геогр. наук: 11.00.02 /НАН Укр. П., К., 1993. – 42 с.
49. Чистобаев А.И., Шарыгин М.Д. Экономическая и социальная география: новый этап. – Л.: Наука, 1990. – С. 18.
50. Шаблій О.І. Соціально-економічна географія України. – Львів: Світ, 1994. – 609 с.
51. Шаблій О.І., Кас'янчук З.О. Нові підходи до категорії "рекреаційний потенціал"//Економічна та соціальна географія. МНЗ. Вип. 47. – К.: Заповіт, 1995. – С. 42-49.